

РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове за участие в конкурс за академичната длъжност ПРОФЕСОР в професионално направление 3.1 Социология, антропология и науки за културата/Социология (Социология на комуникациите (медии и общество), обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски” в ДВ., бр. 57 от 14.07.2017г.

Рецензент: Проф. д-р Лилия Райчева

Кандидатът за конкурса е един - доц. дсн Добринка Станчева Пейчева – преподавател на основен трудов договор в ЮЗУ „Неофит Рилски.

I. Кратки биографични данни за кандидата:

Образование

- 1969-1973: магистър по социология - УНСС;
- 1974-1978: редовен докторант в Институт по социология при БАН;
- 1980: доктор – тема: *Телевизията в динамиката на културния живот*;
- 1991: хабилитация в Институт по култура при КК и БАН - ст.н. с. II ст.
- 2012: доктор на социологическите науки - тема: *Медиализацията на обществото* - ЮЗУ „Неофит Рилски“;

В ЮЗУ „Неофит Рилски“ е заемала следните длъжности:

- от 2003 г. - доцент на постоянен трудов договор;
- от 2010 г. (с две години прекъсване) - ръководител на Лаборатория за социологически изследвания;
- от 2011 г. - главен редактор на е-списание <http://ppm.swu.bg> „Проблеми на постмодерността“, реферирано в ERIH+;
- от 2013 г. - ръководител на международен научен семинар „Медии и образование“ при Философския факултет.

Редовен член на:

- от 1980 г. - Българска социологическа асоциация;
- от 1980 г. - Съюз на учените в България;
- от 2007 г. – International Association for Media and Communication Research - IAMCR (Международна асоциация за медийни и комуникационни изследвания);
- от 2007 г. - Институт по управление на комуникациите;
- 2007-2010 - International Communication Association – ICA (Международна асоциация по комуникации) и член на рецензентска колегия за международни форуми;
- от 2012 г. – Рецензентска колегия в сп. *Анали* - секция *Политология* на Университета *Мария Склодовска-Кюри*, Люблин - Полша;

- от 2013 г. - Международна редколегия на International Journal of Communication and Health <http://communicationandhealth.ro/editorial-board/>;
- от 2014 г. - Научен борд на Communication and Media Research Center – Букурещ, Румъния;
- от 2014 г. - Българска академия на науките и изкуствата - дописен член;
- 2014-2018 - Управителен съвет на Акция IS 1308 *Populist Political Communication in Europe: Comprehending the Challenge of Mediated Political Populism for Democratic Politics* на програма COST на Европейската комисия;
- 2014-2018 - Управителен съвет на Акция IS 1404 *Evolution of Reading in the Age of Digitization (E-Read)* на програма COST на Европейската комисия;
- от 2016 г. - Съюз на българските журналисти;
- от 2017 г. - Рецензентска колегия към Anthropological Researches and Studies – Румънска академия – <http://journalstudiesanthropology.ro/en/home.html>.

Учебна и преподавателска дейност

За периода на своята работа в ЮЗУ „Неофит Рилски“ доц. дсн Д.Пейчева има пълна учебна натовареност. Тя е създател на множество учебни курсове за студенти от ОНС бакалавър (*Социология на масовите комуникации, Социология на комуникациите, Обществено мнение и медии, Икономическа социология*), магистър (*Публични комуникации, Методи за изследване на комуникациите, Контент анализ, Социален мениджмънт и публични комуникации* – на български и английски език за специалисти и неспециалисти) и доктор (*Изследователски методи, Теория на комуникациите*) в специалностите *Социология* и *Социални дейности*. Освен това, тя преподава учебните дисциплини *Съвременни социални теории* и *Теория на масовите комуникации* във ФЖМК СУ „Св. Кл. Охридски” и *Икономическа социология* в УНСС. През 2015 г. в рамките на програмата Еразъм + е осъществила лекционна мобилност в Университета Мария Склодовска-Кюри, гр. Люблин – Полша.

От 2013 г. насам доц. дсн Пейчева е научен ръководител на пет защитили докторанта, сред които – един чуждестранен. В момента тя ръководи една редовна докторантка към катедра *Социология*. От 2013 г. насам участва като член на научно жури в професионалното направление на конкурса на 18 дисертанта, 3 хабилитации и един главен асистент.

Проектна и експертна дейност

Проектната и експертната дейност на кандидатката е разнообразна и интензивна. Под нейно ръководство след нейната хабилитация са осъществени шест проекта в ЮЗУ „Неофит Рилски”, пет национални проекта (три от които финансирани от Фонд „Научни изследвания”), координатор е на шест международни проекта. Общото между всичките

проекти, които са все в тематиката на конкурса, е привличането в тяхното изпълнение на млади научни работници, което, заедно с умението на доц. дсн Добринка Пейчева да работи в колектив, я прави ценен ментор в разработваната от нея научна област. Многобройни са и нейните експертни и консултантски изяви.

Участие в научни конференции и академични форуми

От многобройните си участия в национални и международни академични форуми кандидатката е подбрала някои от знаковите си представяния в чужбина през последното десетилетие. Нейното име може да се открие в програмата на множество научни конференции у нас и зад граница.

II. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата

Научните интереси на доц. дсн Добринка Пейчева резултат във внушителен обем от публикации. За целта на настоящия конкурс тя е подбрала предимно заглавия, представящи нейните научни занимания през последното десетилетие. Като се има пред вид динамиката на социалните и на медийните трансформации от началото на столетието, това прави тази подборка особено актуална. Авторката е разпределила научните си трудове в няколко тематични полета.

1. МОНОГРАФИИ

В документацията си за конкурса доц. дсн Добринка Пейчева е избрала да представи четири монографии по темата на конкурса от общо седем публикувани след нейната първа хабилитация през 1991 г.:

- *Масмедийното въздействие* (2013 г. и 2015 г. - второ издание)
Благоевград: УИ „Неофит Рилски”, 432 стр.

Това е монографията със значим научен принос, претърпяла в кратък период от време две издания и радваща се на подчертан академичен интерес. В нея аналитично са представени класическите и съвременните комуникационни теории и модели – основа за концептуализирането на социологията на масовите комуникации. Кандидатката доразвива и надгражда вижданията си за медиализацията на обществото, формулирани преди повече от десетилетие – през 2003 г., далеч преди публикуването на разсъжденията на такива сериозни изследователи като W. Schulz, 2004; St. Hjarvard, 2008; Д. Шаронов, 2008; S.Livingstone, 2009; K. Lundby, 2009; A. Nepp, 2012; N Couldry, 2013; C. Reestorff, 2014 и др. Така тя целенасочено търси и намира иновативен аналитичен подход за обясняване на съвременната трансформация на социалните процеси, обусловена от масмедийното въздействие.

- *Мобилните телефони и новата мобилно детерминирана медийна култура* (2009), НБУ. Департамент Антропология, 70 стр. ISSN 1313-2253, <http://bgsociety.nbu.bg/data/00010.pdf>

Научната аргументация за концептуализиране на мобилността обусловеност на комуникационните и културните процеси в съвременността е ключовата отличителна черта на тази монография. Авторката защитава своите изводи чрез резултатите на две социологически изследвания, които очертават трансформациите в културните практики, предизвикани от обвързването им с новите средства за комуникация. Подчертана е активната роля на аудиториите в съвременната конвергентна среда – превъплъщаването им от реципиенти в комуникатори, в създатели и разпространители на медийно съдържание.

- *Икономика и комуникации. Светът на комуникациите или медиалното общество* (2003) София: ИК "Квазар", 320 стр.

В характерния си подход да представи многоаспектно изследваната от нея проблематика в монографичния труд авторката анализира взаимовръзките между социологията и икономиката в полето на комуникациите. На базата на сериозна теоретична обосновка тя извежда важни за социалните и икономическите процеси тенденции в различни видове комуникации - междуличностни, междугрупови, масовокомуникационни. И това – още преди цифровизацията да замени аналоговото разпространение, преди социалните медии и социалните мрежи да станат част от всекидневния комуникационен процес. Разсъждавайки върху състоянието и перспективите пред развитието на телевизията, в тази монография кандидатката за първи път представя идеята си за медиализиране на социалните процеси.

- *Телевизионното въздействие и културните норми* (2001) София: ИК "Квазар", 180 стр.

Тази монография представя пространен анализ на телевизионния процес в три изследователски периода - през 1986-1987 г., пет години по-късно - през 1991-1992 г. и десет години след това - през 2001 г. – време на сериозни социални, икономически и медийни трансформации в нашата страна. Прилагайки три социологически метода в основата на разработката на проблематиката - контент анализ, дълбочинно интервю сред журналисти от публицистични и информационни предавания и представително социологическо изследване на общественото мнение чрез телевизионната аудитория, авторката извежда важни тенденции в развитието на медийните процеси. Тя разполага анализа на резултатите от своите наблюдения в сериозната теоретична рамка на утвърдени в световен мащаб учени.

2. СЪСТАВИТЕЛСТВО

В документацията си за конкурса доц. дсн Добринка Пейчева е избрала да представи четири сборника по темата на конкурса от общо седем публикувани след нейната първа хабилитация през 1991 г.:

2.1. Самостоятелно

Тематиката на сборниците (някои от които – с чуждестранно участие), на които тя е самостоятелен съставител, демонстрира способността ѝ да фокусира вниманието си върху важна, актуална проблематика и да привлече автори, които да представят многоаспектно нейното изследване:

- Пейчева, Д. (съст.) (2017). *Дигитализация и социални трансформации*.

Благоевград: УИ „Неофит Рилски” (под печат);

- Пейчева, Д. (съст.) (2007). *Социологически хоризонти* Благоевград: УИ „Неофит Рилски”;

- Пейчева, Д. (съст.) (1999). *Предизвикателствата на човешките отношения* София: Изд. „Св. Георги Победоносец”;

- Пейчева, Д. (съст.) (1999). *Предизвикателствата на стреса* София: Изд. „Св. Георги Победоносец”.

2.2. В колектив

Умението да се работи в колектив е изключително важно за научната дейност на всеки изследовател. Кандидатката убедително демонстрира тази своя колегиална способност за сътрудничество при създаването на три сборника:

- Пейчева Д., М. Серафимова (съст.) (2015) *Социологически пространства* Благоевград: УИ „Неофит Рилски”;

- Шопова Т., Д. Пейчева (съст.) (2014) *Дигитална култура и общество* Благоевград: УИ „Неофит Рилски”;

- Серафимова М., Ж. Кьосев, В. Дулов, Д. Пейчева, М. Маринов, И. Якова, А. Цветков (съст.) (2005) *Религия и политика* Благоевград: Изд. БОН

2.3. Международни речници по медии и комуникации

Доц. дсн Пейчева участва в съставителство на Енциклопедичен терминологичен речник за комуникации, издаден в Румъния, с две понятия

- *обратна връзка и медиализация на обществото*:

- *Feedback*. DPBG-205-206. In: Marian Petru (2014). *DICTIONARE ENCICLOPEDIC DE COMUNICARE SI TERMENI ASOCIATI*. Bucuresti: Editura C.H. Beck

- *Mediatizarea Societatii*. DPBG 312-313. In: Marian Petru (2014). *DICTIONARE ENCICLOPEDIC DE COMUNICARE SI TERMENI ASOCIATI*. Bucuresti: Editura C.H. Beck

3. СТАТИИ И ГЛАВИ ОТ КНИГИ В НАУЧНИ ИЗДАНИЯ:

Доц. дсн Добринка Пейчева е структурирала публикациите си в научни издания в страната и в чужбина в девет проблемно-тематични области. Това показва нейното многоаспектно научно осмисляне на медийната среда като значима част от социалните, политическите и икономическите трансформационни процеси у нас.

3.1. Медии и образование. Е-четене

Тези публикации отразяват изследователските усилия на кандидатката в тематиката за медийното образование, поставена в контекста на актуалната и ставаща все по-значима проблематика за медийната и информационната грамотност. Повечето от публикуваните текстове са правени в рамките на специализирани програми на ЮНЕСКО и Европейската комисия, което откроява капацитета на доц. дсн Добринка Пейчева като надежден български експерт с международно признание.

3.2. Медии и култура

Интересът на кандидатката към тази проблематика е многолетен и траен. В избраните публикации на базата на осъществените от нея емпирични социологически изследвания тя фокусира вниманието си върху анализа на трансформациите на културата и културния живот под влияние на медиите и особено - на новите медии. Този подход е иновативен в контекста на реструктурирането на комуникациите, характерно за постмодерна.

3.3. Медии и глобализация

В тази група статии доц. дсн Добринка Пейчева анализира многоаспектно фундаменталните предизвикателства пред медиите и културата в съвременната глобализирана комуникационна среда. Тя извежда тенденции в няколко посоки: политически, технологични, демографски, социални, межкултурни.

3.4. Медии и постмодерност

Като създател и главен редактор на електронното списание „Проблеми на постмодерността“, реферирано в ERIH+, кандидатката е конструирала изследователска територия, в която тя осъществява водеща дейност. Нейните публикации са насочени както към по-обща, фундаментална проблематика, така и към разискването на специализирана материя, като темата за религиозността в съвременната комуникационна среда.

3.5. Медии и комуникации

Това е изключително важна, основополагаща изследователска проблематика в съвременната трансформираща се аудитория на информационната и медийната среда. Доц. дсн Добринка Пейчева анализира комплексно динамиката и трасира перспективите пред развитието на моделите на комуникационния процес в цялост, както и в отделните негови елементи – комуникатори, съобщения, аудитория.

3.6. Нови медии, ценности и публичност

Анализът на демасовизацията и сегментацията на аудиториите на масмедии в новите комуникационни условия обединява тази група публикации. Авторката не изневерява на стила си да верифицира своите разсъждения чрез социологични изследвания. Така тя стига до обосновани заключения за характера на груповата и междуличностната комуникация в съвременната мултимедийна среда и формулира ценностните индикатори на младото поколение.

3.7. *Медии и политика*

По-голямата част от публикациите в този блок са развити на базата на участието на кандидатката в национални и международни проекти. В тях авторката развива своите виждания за взаимоотношността на политическите процеси и трансформиращите се медии, както открояването на важното значение на комуникациите за участието на гражданите в политическите процеси.

3.8. *Медийна екология*

Тематиката за медийната екология е сравнително неанализирана в нашата теоретична мисъл в областта на медиите, но доц. дсн Добринка Пейчева разработва и този теоретичен ракурс, в който, на базата на емпиричен материал, откроява отрицателните ефекти на медиите върху професионалните стандарти и формирането на поведенчески модели

3.9. *Медиализация на обществото*

Голяма част от представените и анализирани публикации на доц. дсн Добринка Пейчева съставляват солидна база за оформяне на специализирана медиализацияна теория. Идеята е представена за първи път от нея в монографията *Икономика и комуникации. Светът на комуникациите или медиалното общество* от 2003 г. Темата за медиализацията на обществото е защитена през 2012 г. в нейната дисертация за доктор на науките (2012) и публикувана в монографията *Медиализираната реалност* на УИ „Неофит Рилски” Благоевград. В това направление авторката целенасочено и с изследователско постоянство продължава да работи и да обосновава връзката на промените и трансформациите в медийната и комуникационната среда с комуникационно-технологичното развитие на обществата.

III. Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателска дейност на кандидата

1. НАУЧНА ДЕЙНОСТ:

- интердисциплинарен и многоаспектен подход към проучване, критично анализиране и обобщаване на голям диапазон от чуждестранни и

национални основополагащи теоретични източници, научни изследвания, специализирани нормативни документи и медийни практики;

- теоретично развитие на изследваните проблемно-тематични области, осъществено чрез подбор и анализ на основни изводи на значими концепции за социологията на масовите комуникации;
- иновативен подход към допълване и ревизиране на действащи комуникационни модели;
- определяне на медиализационната теория като метатеория на най-значимите комуникационни теории в специализираното научно знание и доразвиване на идеята за медиализацията на обществото като социално-исторически етап от развитието на постмодерните общества;
- теоретично и емпирично аргументиране на нова парадигма за комуникативното действие като структурообразуващо социално действие и основно понятие в социологията;
- концептуализиране чрез количествени и качествени изследвания на съвременните междуличностни, групови и масовокомуникационни развития;
- прецизиране на съществуващи и въвеждане на нови категории в теоретичния понятиен апарат за изследване на медийната среда.

2. НАУЧНО-ПРИЛОЖНА ДЕЙНОСТ:

- създаване на модел и инструменти за поставянето на медиите в основата на съвременните и бъдещите културно-цивилизационни промени;
- изграждане на теоретична база за дейността на Лабораторията за социологически изследвания, на която тя е ръководител;
- публикационен принос в международната разпознаваемост на научната продукция на ЮЗУ „Неофит Рилски”;
- активно участие в национални и международни научни мрежи;
- като главен редактор - поддръжка на е-списание „Проблеми на постмодерността“, реферирано в ERIH+ за публикуване на национална и чуждестранна научна продукция.

2. ПРЕПОДАВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ:

- създаване на нови учебни дисциплини за обучение на студенти от ОНС *бакалавър, магистър* и доктор;
- популяризиране на нови знания по тематиката на конкурса чрез ръководения от нея международен научен семинар „Медии и образование“ при Философския факултет;

- наставничество на студенти в провежданите от нея социологически изследвания.

IV. Критични бележки и препоръки

Според изискванията на конкурса доц. дсн Добринка Пейчева би следвало да представи публикации, излезли след нейната хабилитация през 1991 г. Тя е предпочела да направи подбор и е включила предимно тези, публикувани през последното десетилетие, като значима част от тях са в чуждестранни източници, което повишава актуалността на научните дирения на кандидатката. При наличие на голям докторат и при такава категорична научна продукция, експертна и проектна дейност с подчертано приносен характер е странно защо конкурсът е обявен едва сега. Нормално е към някои от публикациите да се отправят препоръки, като избягване на усложнен изказ, но те не са съществени и в никакъв случай не могат да омаловажат цялостната научна, научно-приложна и преподавателска дейност на кандидатката.

V. Заключение

Представената в голям обем информация за научната, научно-приложната и преподавателската дейност на доц. дсн Добринка Пейчева демонстрира убедително нейния многостранен и висок професионален капацитет в научното поле, в което е избрала да се развива – изключително устойчива база за нейната изследователска и продуктивна публикационна дейност.

Като имам пред вид приносния характер на научно-изследователската дейност на кандидатката, както и нейната многоаспектна и интердисциплинарна проектна, експертна и преподавателска активност, убедено заявявам, че тя напълно отговаря на всички изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионалното направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Социология на комуникациите (медии и общество)).

Гласувам положително и призовавам уважаемите членове на научното жури да подкрепят тази оценка и да препоръчат на Факултетния съвет да **присъди академичната длъжност „професор“** на доц. дсн Добринка Пейчева.

20. 09. 2017 г.

Рецензент:

Проф. д-р Лилия Райчева
Член на научното жури